

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/69/ /2017.

Dr. Dienes-Oehm Egon úr
alkotmánybíró
részére

Alkotmánybíróság

Budapest

Donáti u. 35-45.

1015

Tárgy: Alkotmánybíróság megkeresése a IV/3429-10/2015. sz. ügyben

Tisztelt Alkotmánybíró Úr!

A tárgybeli ügygel kapcsolatos megkeresését köszönettel kézhez kaptam. A megkeresésében feltett kérdéseivel kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatom az Alkotmánybíró Urat.

I. Az ügy érdemében

Álláspontom szakmai megalapozottsága érdekében megkereséssel fordultam a Miniszterelnökség Közbeszerzési Felügyeletért Felelős Helyettes Államtitkárságához, mellyel egyetértésben, az alkotmányjogi panasszal kapcsolatban a következő tájékoztatást adom.

1. Az indítványozó (a szerződés érvénytelenségével kapcsolatos perben másodfokú alperes, a továbbiakban: ajánlattevő) alkotmányjogi panaszában arra hivatkozott, hogy az elkövetett közbeszerzési jogsértésről nem volt tudomása, ezért nem vonható felelősségre arra való hivatkozással, hogy a szóban forgó vállalkozási szerződést az ajánlatkérővel (a szerződés érvénytelenségével kapcsolatos perben: elsőfokú alperes, a továbbiakban: ajánlatkérő) a közbeszerzési kötelezettség megkerülésével kötötte. Alapvető jogelv, hogy a törvény nem ismerete senkit sem mentesít a törvény betartásának kötelezettsége alól, e tekintetben a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Kbt.) sem állapít meg eltérő szabályt. A közbeszerzési kötelezettség nem csupán az ajánlatkérőt terheli, a szerződést megkötő nyertes ajánlattevőnek megítélésem szerint ugyanúgy viselnie kell a jogellenes szerződéskötés következményeit, mint az ajánlatkérőnek, hiszen maga is tevékenyen hozzájárult a jogsértő helyzet kialakulásához, de legalábbis mindenképpen részesül az eredményében a megkötött szerződés révén. Nem elfogadható érvelés álláspontom szerint, hogy az a tény, miszerint ajánlattevő esetlegesen nem tudott a jogsértésről, aminek, megjegyzem, bizonyíthatósága is kétséges, mentesítené annak következményei alól, hiszen kellő körütekintés mellett az ajánlattevő számára is nyilvánvalónak kellett volna lennie annak, hogy a szóban forgó szerződés jogszerűen csak közbeszerzési eljárás során ítéltethető oda. A közbeszerzési kötelezettség nem csupán az ajánlatkérőre vonatkozik, hanem az eljárás valamennyi résztvevője osztozik az ezzel kapcsolatos felelősségben.

2. Az ajánlattevő másik érve panaszában az volt, hogy olyan eljárással összefüggésben kellett megfizetnie a perköltséget és a kapcsolódó illetéket, melyet nem ő kezdeményezett, és amelyre nem is volt ráhatása. Az 1. pontban kifejtettek alapján álláspontom szerint az ajánlattevő felelőssége megállapítható a szerződés érvénytelensége iránti, a Kbt. 173. § (1) bekezdése szerinti per megindításában, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 51. § (1) bekezdése alapján pedig az ajánlattevő kötelező pertársaságban áll az ajánlatkérővel. A vállalkozási szerződés érvényességének kérdésében meghozott bírósági ítélet feltétlenül kihat az ajánlattevőre is, az ajánlattevő továbbá nem kerülhette el az eljárásba való bekapcsolódást, illetve a jogsértő helyzet előidézésével maga is hozzájárult a bírósági per megindulásához. A Kbt. 173. § (1) bekezdése értelmében továbbá a szerződés érvénytelensége miatti pert a szerződő felek ellen kell megindítani, ajánlattevőnek tehát nem volt lehetősége a pertől való távolmaradásra.

II. A megkeresésben feltett kérdésekkel kapcsolatos tájékoztatás

1. *Az illetékről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 4.§-ának (2) bekezdése a következőképpen rendelkezett: „Személyes illetékmentesség esetén, ha van olyan illetékmentességben nem részesülő fél (ügyfél), aki az illeték megfizetésére kötelezhető, ez a teljes illetéket köteles megfizetni.” E rendelkezést az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2000. évi CXIII. törvény 278. §-a 2001. január 1-jével hatályon kívül helyezte. Miniszter Úr álláspontja szerint az egységes pertársak vonatkozásában a törvénymódosítás miként hatott ki a költségmentesség bírósági eljárásban való alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13.§ (2) bekezdésében foglalt rendelkezés tartalmára, mely szerint „költségmentesség hiányában a meg nem fizetett illeték és az állam által előlegezett költség megfizetésére – bizonyos kivételekkel – a feleket kell kötelezni abban az arányban, amelyben a perköltség viselésére is kötelesek lennének [Pp. 78-83. §, 290. § (4) bekezdése stb.]”?*

Az Itv. – az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2000. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 278. §-ával hatályon kívül helyezett – 4. § (2) bekezdése kimondta, hogy személyes illetékmentesség esetén, ha van olyan illetékmentességben részesülő fél (ügyfél), aki az illeték megfizetésére kötelezhető, az a teljes illetéket köteles megfizetni. Ez a jogszabályhely az Itv. általános rendelkezései között szerepelt, azaz nem csak a bírósági eljárási illetékek, hanem a közigazgatási hatósági eljárási illetékek és a vagyonszerzési illeték kapcsán is irányadó volt.

Az Itv. a bírósági eljárási illetékek megfizetése és az e tekintetben érvényesülő illetékkedvezmények kapcsán speciális szabályokat is rögzít (Itv. 38. és 56. §). Ezeket a rendelkezéseket azonban a Módtv. az Itv. 4. § (2) bekezdésének hatályon kívül helyezésével egyidejűleg nem változtatta meg és e tekintetben nem módosultak az illeték megfizetésére irányadó az Itv.-n kívüli egyéb jogszabályok [Pp. 82. § (1) bekezdése, a Rendelet 13. § (2) bekezdése] sem. Kizárólag ezen rendelkezések értelmében pedig egyértelműen megállapítható, hogy a pervesztes és költségmentességben vagy illetékmentességben nem részesülő alperes köteles megfizetni a per során feljegyzett teljes illetéket akkor, ha vele egységes pertársaságban álló alperes a személyes illetékmentesség miatt illeték megfizetésére nem kötelezhető. Az Itv. 38. § (1) bekezdése szerint ugyanis, ha az illeték megfizetéséről utólag kell határozni, akkor az illetéket az viseli, akit a bíróság erre kötelez. Ebbe a körbe tartozik az a tárgybeli eset is, amikor az eljárást kezdeményező fél illetékmentességben részesül. Ilyenkor a bíróság a Rendelet 12. § (3) bekezdése szerint az általa vezetett költségjegyzékbe bejegyzett illeték megfizetéséről a Rendelet 13. § (2) bekezdése szerint dönt, azaz azt a felet kötelezi a megfizetésre, aki a Pp. szerint perköltség viselésére köteles. A Pp. 78. § (1) bekezdése és a 82. § (1) bekezdése értelmében a pervesztes pertársakat a perköltség megfizetésére, így a meg nem fizetett illeték megfizetésére is egyetemlegesen kell kötelezni. A Pp. 82. § (1) bekezdése és a költségmentesség a bírósági eljárásban való alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése értelmében a

pervesztes egységes pertársak azért kötelesek a pernyertes félnél felmerült vagy az államnál jelentkező perköltséget – köztük tehát a lerótt vagy feljegyzett illetéket is – egyetemlegesen megfizetni, mert a perbe vitt joghoz való anyagi jogi kapcsolat alapján megítélhető perbeli érdekeltségük – amely mentén a perköltség megosztható lenne – nem különíthető el. A per valamennyi pertársra nézve csak egységesen dönthető el. Főszabály szerint a perben nem is lehet olyan perköltséghányadot meghatározni, ami csak az egyik felet terhelné, figyelemmel a Pp. 52. §-ára is, amely szerint egységes pertársaság esetén a pertársak függőségének az elve érvényesül, azaz bizonyos kivételekkel az egyik pertárs perbeli cselekménye nem bírálható el a másik perbeli cselekményétől függetlenül. Az Itv. 56. §-a pedig kimondja, hogy az illetékmentességet élvező fél nem kötelezhető illeték megfizetésére, így az egyetemlegesség miatt a teljes illetéket az a perveztes alperes köteles megfizetni az államnak, aki ilyen kedvezményben nem részesült. A perköltség és a meg nem fizetett illeték megfizetésének ezen módjára és a vonatkozó szabályok tartalmára tehát az Itv. 4. § (2) bekezdésének hatályon kívül helyezése nem volt kihatással.

Megjegyzendő, hogy az egyetemleges kötelezettség azon szabályából következően, hogy a teljesítés bármelyik kötelezettől követelhető [a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:29. § és 6:30. §], akkor is előfordulhat, hogy a pernyertes fél vagy az állam a teljes perköltséget – köztük a lerótt vagy feljegyzett illetéket is – kizárólag az egyik perveztes pertárstól követeli vagy hajtja be, ha egyik pertárs sem részesült költségkedvezményben. Amennyiben tehát ilyen esetben nem lehetne a teljes perköltséget a perveztes pertárstól követelni, ha pertársa személyes illetékmentes, akkor – semmivel nem indokolható módon – az a perveztes fél, akinek a pertársa költségkedvezményben részesült, kedvezőbb perköltség-térítési helyzetben lenne, mint az a fél, akinek a pertársa nem perelhet kedvezményrel, így ez eredményezhetne a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütköző helyzetet.

2. A törvénymódosítás ellenére az maradt-e a jogalkotó célja a költségmentességi rendelet idézett rendelkezésével összefüggésben, hogy ha valamelyik pertárs személyes illetékmentességben részesül, akkor perveztessége esetén a vele egységes pertársaságban álló pertárs viselje a teljes illetéket, amit korábban nem fizettek meg? Ha igen, akkor mi ennek az indoka, különös tekintettel az alkotmányjogi panaszban felvázolt közbeszerzéssel kapcsolatos ügyekre?

A fentiek alapján az Itv. 4. § (2) bekezdésének hatályon kívül helyezésével nem változott a perköltség, és a meg nem fizetett illeték megfizetésére vonatkozó szabályok alapjául szolgáló jogalkotói cél sem. A perköltség-megtérítés alapja továbbra is a kiegyenlítési elv maradt, amely szerint az alaptalanul perlekedő, vagy az önkéntes jogkövetést mellőző, azaz a perveztes fél köteles a másik felet a perrel felmerült költségek tekintetében olyan helyzetbe hozni, mint ha a perre nem került volna sor. A járulékos, de nem a főkövetelésből eredő perköltségigény megtérítése tehát a perveztességhez, a perbe vitt jogról való döntéshez igazodik. Pertársaság esetén a perben szereplő egyik fél perveztessége pedig csak akkor különíthető el a többi fél perveztességétől, ha a felek – a perbe vitt joghoz való anyagi jogi kapcsolat alapján megítélhető – perbeli érdekeltsége is elkülöníthető, lényegében tehát akkor, ha a több fél által megindított vagy több fél ellen folyó per több perben is eldönthető lenne. A Pp. 51. § a) pontja értelmében ez nem áll fenn például az egységes pertársaság azon esetében, amikor a per tárgya olyan közös jog vagy kötelezettség, amely csak egységesen dönthető el. Ilyen egységes pertársaság keletkezik, ha a fél a szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránti jogát a szerződést megkötő valamennyi féllel szemben érvényesíti. Ha tehát a per tárgya oszthatatlan, úgy az egységes pertársak között a perben a megtérítendő perköltség sem osztható meg. A pertársak azt tehát egyetemlegesen kötelesek megfizetni, azzal együtt, hogy az egyetemlegesen kötelezettek az anyagi jog által szabályozott belső jogviszonya a perben nyilvánvalóan nem dönthető el.

A Pp. 75. §-a egyértelműen definiálja, hogy mit tekint perköltségnek, e szerint: „Perköltség – a törvényben meghatározott kivételeket nem tekintve – mindaz a költség, ami a felek célszerű

és jóhiszemű pervitelével kapcsolatban akár a bíróság előtt, akár a bíróságon kívül merült fel (előzetes tudakozódás és levelezés költsége, eljárási illeték, tanú- és szakértői díj, ügygondnoki és tolmácsdíj, helyszíni tárgyalás és szemle költsége stb.).” A Pp. 75. § (1) bekezdése szerint az illeték a perköltség része, akkor is, ha azt a fél megfizeti az eljárás elején és akkor is, ha költségkedvezmény folytán nem. A fentiek tehát attól függetlenül fennállnak, hogy a perköltséget a pernyertes fél részére kell megtéríteni vagy éppen – feljegyzett illeték vagy az állam által előlegezett költség esetén – az államnak. A fentiek továbbá igazak akkor is, ha bizonyos jogpolitikai célok miatt, jogszabályban biztosított költségkedvezmény okán az egyik pertárs a perben nem kötelezhető a meg nem fizetett illeték megfizetésére.

Az Itv. illetékmentességre vonatkozó szabályai kizárólag az illetékfizetéssel járó jogviszonyokban relevánsak. Így az Itv. 4. § (1) bekezdésének azon fordulata, amely szerint az illetéket a mentes féltől nem lehet követelni, csak a bírósági eljárásra, és csak az állam, mint a közteher jogosultja és a peres fél viszonylatában irányadó. Így a felet megillető illetékmentességnek a peres felek közötti, a Ptk. 6:30. §-án alapuló, a pert követő megtérítési jogviszonyban már nincs jelentősége. Nincs akadálya ezért annak, hogy a bíróság határozata alapján az államnak a teljes illetéket megfizető pervesztes pertárs megtérítési igénnyel forduljon a pertársa ellen, akkor is, ha az a perben, illetékmentességben részesült. A fent jelzett megtérítési igényét azonban a fél – vita esetén – külön perben érvényesítheti.

Ehhez hasonlóan nem releváns a pervesztes fél illetékmentessége akkor sem, ha a pernyertes fél az illetéket az eljárás megindításakor leróta. Ebben az esetben az illetéket a pervesztes félnek akkor is meg kell fizetnie az ellenfelének, ha egyébként illetékmentességben részesült. E kedvezmény tehát a perben csak az állam és a fél közötti viszonyban bír jelentőséggel.

A teljes perköltséget megtérítő pertárs a megtérítését követően a saját pertársa ellen fordulhat és követelheti a pertársára eső rész megfizetését. Nincs akadálya annak, hogy a bíróság határozata alapján az államnak a teljes illetéket megfizető pervesztes pertárs megtérítési igénnyel forduljon a pertárs ellen, akkor is, ha az a perben, illetékmentességben részesült. Az Itv. 4.§ (1) bekezdésének azon fordulata, amely szerint az illetéket a mentes féltől nem lehet követelni csak a bírósági eljárásra, és csak az állam, mint a közteher jogosultja és a peres fél viszonylatában irányadó. Így a felet megillető illetékmentességnek a peres felek közötti esetleges megtérítési jogviszonyban már nincs jelentősége.

A megtérítési igényét a fél külön perben érvényesítheti, ugyanis az egységes pertársak pervesztességét eredményező perben, az egyetemlegesen kötelezett pertársak a Ptk. által szabályozott belső jogviszonyából eredő igénye nem rendezhető.

A jogalkotói cél változatlan fennállását indokolja az is, hogy az egyetemlegességre vonatkozó rendelkezéseket figyelembe nem vevő, megtörő, egyedi esetre kialakított szabályozás számos más méltánytalan helyzetet is eredményezhetne a következők szerint.

Amennyiben a szabályozás lehetővé tenné, hogy az a pervesztes fél, akinek illetékmentes vagy költségmentes egyetemleges pertársa van, csak a le nem rótt illeték meghatározott hányadát fizesse meg az államnak, úgy ez a pertárs előnyösebb helyzetbe kerülne, mint az a pervesztes fél, akinek az egyetemleges pertársa nem rendelkezik illetékmentességgel vagy költségmentességgel, de az egyetemlegességre vonatkozó szabályozás alapján a teljes illeték megfizetését tőle követelheti az állam.

Egy ilyen szabályozás ráadásul nem teremthetne egységes és tiszta helyzetet még azon pervesztes felek esetében sem, akiknek az egyetemleges pertársuk illetékmentes vagy költségmentes. Az a pervesztes fél ugyanis, akinek a pertársa illetékmentes vagy költségmentes, kétféle elbírálásban részesülne attól függően, hogy az eljárás kezdetén az illeték lerovásra kerül-e, avagy valamely költségkedvezmény okán erre nem kerül sor. Ez a helyzet abból adódik, hogy az első esetben, azaz ha az illetéket ezen érintett pervesztes egyetemleges pertársak ellenfele leróta, úgy a perköltség részeként a lerótt teljes illetéket is meg kell fizetniük az egyetemleges pertársaknak, mivel az ellenfél perköltségének (és ennek részeként az illetéknek) a megfizetése alól nem mentesít az illetékmentesség, illetve a költségmentesség. Ekkor is a teljes perköltség követelhető az egyetemleges pertársak

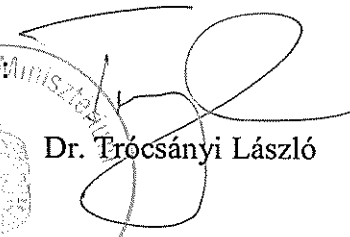
bármelyikétől. A második esetben pedig – azaz ha az illetéket a pervesztes egyetemleges pertársak ellenfele az eljárás elején nem róttá le – az illeték államnak való megfizetése során az a pervesztes fél, akinek a pertársa illetékmentes vagy költségmentes, csak az illeték egy részét kellene, hogy megfizesse.

Az pedig egyértelmű, hogy az a pernyertes fél, aki az eljárás kezdetén leróttá az illetéket a perköltség megtérítése során nem kerülhet kedvezőtlenebb helyzetbe akkor, ha a pervesztes egyetemleges pertársak közül az egyik illetékmentes vagy költségmentes.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2017. március „20.”

Tisztelettel!

Dr. Trócsányi László

